

УДК 355.359.07

ЄВГЕН ДЕНИСЕНКО

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ОПЕРАТИВНО-ТАКТИЧНОГО РІВНЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Визначено основні компоненти технології формування адміністративно-управлінської культури майбутніх офіцерів оперативно-тактичного рівня НГУ у процесі магістерської підготовки на засадах розвитку особистості кожного фахівця як компетентного, відповідального, здатного до постійного самовдосконалення командира з науковим, професійним, адміністративним і управлінським світоглядом, розвинутим творчим практичним мисленням, спроможного й готового ефективно вирішувати весь комплекс управлінських завдань, що стоять перед ним як суб'єктом управління у різних військових структурах, підрозділах і навчальних закладах, здатного нарощувати власний управлінський практичний досвід у складних умовах повсякденної діяльності реальних обставинах виконання бойових завдань. Охарактеризовано педагогічну сутність і структуру технології формування адміністративно-управлінської культури майбутніх офіцерів оперативно-тактичного рівня у єдності концептуального, змістового, операційно-методичного, діагностичних компонентів.

Ключові слова: офіцер оперативно-тактичного рівня, культурологічний підхід, технологічний підхід, педагогічна технологія, адміністративно-управлінська культура майбутніх офіцерів.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку країни актуальною є проблема адміністративно-управлінської культури військових керівників (командирів), її спрямованості на становлення особистості майбутнього офіцера як компетентного, відповідального, здатного до постійного самовдосконалення фахівця. Особливо це стосується професійної групи офіцерів оперативно-тактичного рівня, які мають володіти високою культурою мислення, бути готовими ефективно вирішувати комплекс управлінських завдань військового командира, що стоять перед ними як суб'єктами управління у військових структурах і установах. Нині це вважають актуальною системною організаційно-управлінською, психологічною та військово-педагогічною проблемою. Сьогодні затребуваним є військовий управлінець, зорієнтований на сучасні суспільні пріоритети, здатний до особистісної та професійної самоактуалізації й саморозвитку в адміністративно-управлінській діяльності, який володіє різноманітними методиками та засобами самоменеджменту, спроможний стати творчим суб'єктом управлінської діяльності в непростих умовах функціонування українського суспільства та військової інтервенції на сході країни.

Але водночас, як зазначають учені, які займаються проблемами військової і педагогічної науки, в українському суспільстві існує тенденція зростання кількості таких осіб, які мають недостатню адміністративно-управлінську грамотність, слабкі знання сучасних засобів управління у бойових (або наближених до бойових) умовах, а також потребують постійного переосмислення чинних практик військового управління та власної культури в процесі набуття фахової освіти, особливо – на магістерському рівні підготовки.

Аналіз досліджень і публікацій. У процесі аналізу комплексу різнопланових джерел і методичних матеріалів з проблеми дослідження з'ясовано, що на увагу та впровадження у системі військової підготовки заслуговують аспекти управління й соціокультурного менеджменту, що розкриваються в педагогічних дослідженнях вітчизняними та зарубіжними вченими (В. Бондар, В. Гуменюк, Л. Даниленко, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, Н. Коломінський, Л. Кравченко, В. Олійник, О. Мармаза, В. Маслов, О. Пехота, Т. Сорочан, Т. Сущенко та ін. Підготовці майбутніх офіцерів до управління військами присвячені праці Ю. Аллерова, С. Бабака, Є. Башкатова, В. Довбні, О. Каверіна, А. Пожидаєва, С. Полтарака, І. Роліна, С. Стародубцева, В. Троблюка, О. Флоріна, М. Шаповала та ін.). Питання змісту управлінської культури особистості розглядають І. Іванова, С. Королюк, А. Мар'яненко, О. Савченко, М. Туленков, Г. Тульчинський, В. Шепель та ін.; особливості управлінської культури на засадах теорії і технологій менеджменту в останні роки досліджували В. Базилевич, Є. Бондаревська, Л. Васильченко, І. Жерносек, І. Зязюн, Л. Калініна, Л. Карамушка, Ю. Конаржевський, В. Крижко, Н. Островерхова, Є. Павлютенков та ін. Проте відсутнє системне узагальнення технологій формування такої культури у галузі військової педагогіки, тому метою цієї статті є обґрунтування педагогічної технології формування адміністративно-управлінської культури майбутніх офіцерів оперативно-тактичного рівня у процесі магістерської підготовки у ВЗВО Національної гвардії України (НГУ).

Виклад основного матеріалу. Культурологічний і компетентнісний наукові підходи до навчання і професійної підготовки зумовлюють потребу в оволодінні сучасними складниками професійної культури, що

надають фахівцеві змогу повністю реалізувати в обраній професійній сфері свій пізнавальний, творчий, діяльнісний потенціал. Тому в контексті цієї розвідки поняття «адміністративно-управлінська культура» відкриває нові перспективи розуміння місії і результатів освітньої діяльності вищого військового навчального закладу Національної гвардії України, оскільки в основі концепції такої культури лежить ідея становлення особистості, яка не лише має необхідні знання, професійні цінності, високі моральні та громадянські якості, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання, беручи на себе відповідальність за стан дорученого військового підрозділу і безпеку країни загалом, що викликає потребу обґрунтування й реалізації відповідної педагогічної технології.

Педагогічною наукою напрацьовані фундаментальні шляхи обґрунтування і впровадження технологій, які мають назву педагогічних, освітніх, виховних, тобто тих, що забезпечують формування окремих значущих компетентностей або видів культури. Стосовно поняття «освітні технології» обираємо наукову позицію, яка визначає, що характерною ознакою модернізаційних процесів у сфері сучасної військової професійної освіти є їхнє здійснення на засадах технологічного підходу, сутність якого міститься в баченні формування особистості як технологічного процесу (чітко визначеної послідовності дій і заходів, спрямованих на досягнення запланованої мети), що дозволяє отримати результати із заздалегідь заданими кількісними та якісними параметрами. Термін «педагогічна технологія» в сучасній педагогічній науці й практиці є одним із найбільш уживаних; у нашій країні видано значну кількість праць, присвячених питанням реалізації технологічного підходу в освіті, дослідженню його генетичних аспектів, обґрунтуванню наукових основ класифікації, визначенню поняттєво-термінологічного апарату, сутності освітньої технології як нової галузі педагогічного знання (В. Беспалько, 1995; Л. Бондар, 1996; Л. Кравченко, 1996; О. Пехота, 2000; М. Рагозін та О. Сухомлинська, 2001, ін.).

Одним із найважливіших завдань проектування освітньої технології як галузі наукового знання та інструменту професійної діяльності є з'ясування її критеріїв і структури. Для більш ефективної реалізації такого завдання вирізняємо підходи І. Галицької та ін. Структуру освітньої технології з позицій системного бачення цього феномену розроблено В. Беспальком (2005) та Г. Селевком (2006). Критерії технологічності як вихідні процесуально-змістові й процесуально-діяльнісні положення розробки освітньої технології пропонує у своїй праці Г. Селевко, який передбачає такі вимоги:

- технологія має розроблятися в межах певної професійної концепції (концептуальність);
- як системотвірний компонент технології мають розглядатися цілі, згідно з якими необхідно трактувати всі інші її складники (цілеспрямованість);
- необхідною вважається відповідність організаційного складника технології її цільовому компонентові (оптимальність);
- технологія має містити діагностувальні процедури, за допомогою яких можна визначити ступінь досягнення запланованих цілей у будь-який проміжок часу (діагностичність);
- упровадження технології має забезпечити досягнення запланованих результатів усіма учасниками процесу підготовки (надійність) (Селевко, 2006).

Учені (О. Пехота, 2000; М. Рагозін та О. Сухомлинська, 2001) наголошують, що у структурі педагогічної технології неодмінно мають бути врахованими такі складники: організаційні форми, специфіка навчально-виховного процесу, готовність викладачів і відповідні засоби навчання. Узагальнення результатів наукових пошуків учених уможливило висновок про доцільність віднесення до структури педагогічної технології формування адміністративно-управлінської культури майбутніх офіцерів НГУ України оперативного-тактичного рівня таких компонентів: концептуального, змістового, операційно-методичного, діагностувального.

Концептуальний компонент педагогічної технології включає: мету – формування управлінсько-адміністративної культури майбутніх офіцерів Національної гвардії України оперативного-тактичного рівня у процесі магістерської підготовки у вищому військовому навчальному закладі; методологічні підходи – особистісно-соціальний, культурологічний, аксіологічний, компетентнісний, технологічний; складники професійної компетентності – когнітивно-інформаційний, функціональний, аксіологічно-мотиваційний. Пропонована технологія відповідає принципам наступності та безперервності, гуманізації та демократизації, культуровідповідності, самоактивності й саморегуляції, системності, комплексності й міждисциплінарної інтегрованості.

Стосовно змістового компонента педагогічної технології враховано, що традиційний процес професійної підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України об'єктивно розподіляється за ознакою якісного складу навчальних предметів і хронологічною послідовністю їх вивчення на дисципліни загального і професійного циклів; підпорядкована навчальному планові та програмам професійна підготовка магістрів має внутрішній логічний зв'язок із усією системою військової професійної освіти. Реалії практики професійної підготовки визначають необхідність пошуку стратегії і тактики розв'язання її загальних завдань стосовно військового управління та конкретного формування адміністративно-управлінської культури майбутніх офіцерів оперативного-тактичного рівня на основі технологічного вдосконалення зв'язків відповідних обсягів знань з різних навчальних дисциплін, здійснення інтегрованого відбору більш значущих

інформаційних та професійно зорієнтованих контекстів, повного використання можливостей варіативності у застосуванні традиційних та інноваційних методів, які функціонують у просторі цих дисциплін, наскрізного врахування діяльнісної специфіки фахової підготовки обраної категорії військових фахівців.

Для забезпечення ефективності операційно-методичного компонента в структурі процесу формування адміністративно-управлінської культури магістрів НГУ нами виокремлено два етапи: I – початковий оперативно-тактичний (коли суб'єктами формування є вчорашні офіцери тактичного рівня); II – основний науково-дослідний (суб'єкти підготовки – слухачі 2 курсу магістратури військових ЗВО НГУ, які виконують магістерську кваліфікаційну роботу). У цьому компоненті технології враховано також, що реалізація завдань формування адміністративно-управлінської культури магістрів вищого військового навчального закладу Національної гвардії України вимагає забезпечення педагогічних умов, які б дозволили ефективно вирішувати поставлену перед цим рівнем вищої військової освіти задачу – підготувати командира як фахівця вузької військової спеціалізації і особистість з соціально відповідним рівнем фахової культури громадянської самосвідомості й відповідальності. До таких умов належать: створення адекватного концептуальному і змістовому компонентам технології освітнього середовища ВЗВО НГУ; врахування змістових ліній попереднього (бакалаврського) рівня підготовки майбутніх офіцерів; сприяння науково-дослідній роботі курсантів; оптимізація змісту і методики підготовки шляхом узагальнення навчального матеріалу дисциплін у формі інтегрованих блоків.

У операційно-методичному компоненті технології відображено також те, що управлінську діяльність командира підрозділу Національної гвардії України залежно від умов обстановки (у міру їх ускладнення) поділяють на види:

Управління повсякденною діяльністю підрозділу.

Управління підрозділом під час виконання службово-бойових завдань мирного часу:

управління бойовою службою підрозділу (у плановому режимі);

управління підрозділом під час здійснення заходів надзвичайного стану та за надзвичайних ситуацій.

3. Управління підрозділом під час виконання службово-бойових (бойових) завдань воєнного стану (Стародубцев та ін., 2014, с. 6).

Такий розподіл сприяв визначенню в діагностувальному компоненті технології сукупності критеріїв (гносеологічного, діяльнісного, аксіологічного) та логічних рівнів сформованості адміністративно-управлінської культури магістрів спеціальності 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» – високого, середнього, низького; добору діагностувальних засобів моніторингу якості професійної підготовки фахівців.

Висновок. Таким чином, головною ознакою пропонованої технології формування адміністративно-управлінської культури майбутніх офіцерів оперативно-тактичного рівня стало те, що замість досить фрагментарної структури моделі військового управління із жорсткими внутрішніми правилами та безособовим характером стосунків «командир – підлеглий», які вимагають підкорення посаді, а не поваги до особистості, що її обіймає, застосовано концептуальні основи, зміст і методи, зорієнтовані на людські ресурси та спрямовані на вирішення принципово нових, довготривалих завдань підвищення службово-бойової ефективності військової організації, підтримку її балансу із зовнішнім середовищем. За такого підходу військовослужбовці обраної категорії перестають бути «кадрами», їх розглядають як головний фактор успіху, як ресурс офіцерів оперативно-тактичного рівня, що мають високий рівень адміністративно-управлінської культури.

Список використаних джерел

- Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии / В.П. Беспалько. – М.: ИПО МО Россия, 1995. – 336 с.
- Бондар В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів / Володимир Іванович Бондар. – К.: Вересень, 1996. – 129 с.
- Гаєвський Б. А., Ребало В. А. Культура державного управління: Організаційний аспект [Монографія]. – К.: Вид-во Української Академії державного управління при Президентові України, 1998. – 144 с.
- Гревцева В. Громадянське виховання – через реалізацію суспільних проєктів / В. Гревцева // Директор школи. – 2006. – №5, лютий. – С. 22-24.
- Громадянин – Держава – Громадянське виховання / Упорядники М.П. Рагозін і О.В. Сухомлинська. – Донецьк: Видавництво «Донбас», 2001.
- Гуменюк О. Рівні громадянської відповідальності та їх емпіричне вивчення у молоді : [політична психологія] / О. Гуменюк // Психологія і суспільство. – 2008. – № 4. – С. 92-98.
- Інноваційні технології громадянського виховання учнівської молоді // Позакласний час. – 2009. – №1-2. – С. 29-31.
- Козлова О.Г. Керівництво громадянським вихованням студентської молоді : навч.-метод. посібник / О.Г. Козлова, Т.В. Гребенник. – Суми : Університетська книга, 2011. – 188 с.
- Кравченко Л.М. Професійна діагностика у системі післядипломного підвищення кваліфікації вчителя : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 1996. – 224 с.
- Основи управління військами : навч. посіб. / С. О. Стародубцев, І. Ф. Ролін, О. М. Шаповал, Є. Г. Башкатов. – Х. : Національна акад. НГУ, 2014. – 160 с.

- Пехота О. М. Особистісно-орієнтована освіта і технології / О. М. Пехота // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – К., 2000. – С. 274-297.
- Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 2. – 2006. – 816 с. – (Серия «Энциклопедия образовательных технологий»).

References

- Bespalko V.P. Pedahohyka u prohressyvnye tekhnolohyy [Pedagogy and progressive technologies] / V.P. Bespalko. – М.: УРО МО Rosyia, 1995. – 336 s.
- Bondar V.I. Dydaktyka: efektyvni tekhnolohii navchannia studentiv [Didactics: Effective Student Technology] / Volodymyr Ivanovych Bondar. – К. : Veresen, 1996. – 129 s.
- Haievskiy B. A., Rebkalo V. A. Kultura derzhavnoho upravlinnia: Orhanizatsiinyi aspekt [Culture of Public Administration: Organizational Aspect] [Monohrafiia]. – К.: Vyd-vo Ukrainkoii Akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, 1998. – 144 s.
- Hrevtseva V. Hromadianske vykhovannia – cherez realizatsiiu suspilnykh proektiv [Civic education - through the implementation of community projects] / V. Hrevtseva // Dyrektor shkoly. – 2006. – №5, liutyi. – S. 22-24.
- Hromadianyn – Derzhava – Hromadianske vykhovannia [Citizen-State-Civic Education] / Uporiadnyky M.P. Rahozin i O.V. Sukhomlynska. – Donetsk: Vydavnytstvo «Donbas», 2001.
- Humeniuk O. Rivni hromadianskoi vidpovidalnosti ta yikh empirychny vyvchennia u molodi [Levels of civic responsibility and their empirical study in youth] : [politychna psykholohiia] / O. Humeniuk // Psykholohiia i suspilstvo. – 2008. – № 4. – S. 92-98.
- Innovatsiini tekhnolohii hromadianskoho vykhovannia uchnivskoi molodi [Innovative technologies of civic education of students] // Pozaklasnyi chas. – 2009. – №1-2. – S. 29-31.
- Kozlova O.H. Kerivnytstvo hromadianskym vykhovanniam studentskoi molodi [Leadership of civic education of student youth] : navch.-metod. posibnyk / O.H. Kozlova, T.V. Hrebennyk. – Sumy : Universytetska knyha, 2011. – 188 s.
- Kravchenko L.M. Profesiina diahnozyka u systemi pisliadyplomnoho pidvyshchennia kvalifikatsii vchytelia [Professional diagnostics in the system of postgraduate teacher training] : dys... kand. ped. nauk: 13.00.04 / In-t pedahohiky i psykholohii profesiinoy osvity APN Ukrainy. – К., 1996. – 224 s.
- Osnovy upravlinnia viiskamy [Fundamentals of troop control] : navch. posib. / S. O. Starodubtsev, I. F. Rolin, O. M. Shapoval, Ye. H. Bashkatov. – Kh. : Natsionalna akad. NHU, 2014. – 160 s.
- Piekhota O. M. Osobystisno-orietovana osvita i tekhnolohii [Personality-oriented education and technology] / O. M. Piekhota // Neperervna profesiina osvita: problemy, poshuky, perspektyvy. – К., 2000. – С. 274-297.
- Selevko H. K. Entsyklopediia obrazovatelnykh tekhnolohiyi [Encyclopedia of educational technologies] : v 2 t. / H. K. Selevko. – М. : NYY shkolnykh tekhnolohiyi, 2006. – Т. 2. – 2006. – 816 с. – (Seriya «Entsyklopediia obrazovatelnykh tekhnolohiyi»).

DENISENKO YE.

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

TECHNOLOGY FORMING ADMINISTRATIVE AND ADMINISTRATIVE CULTURE OF FUTURE OFFICERS OF OPERATIONAL AND TACTICAL LEVEL OF THE NATIONAL GUARANTEE OF UKRAINE

The article defines the main components of the technology of formation of administrative and managerial culture of future officers of the operational-tactical level of NMU in the process of master's training on the basis of the development of the personality of each specialist as a competent, responsible, able to continuously improve the commander with a scientific, professional, administrative and managerial outlook, developed creative practical thinking, able and ready to effectively solve the whole complex of managerial tasks facing him for entity management in various military structures, units and institutions that can build their own management experience in difficult conditions daily activities real circumstances of combat missions. The pedagogical essence and structure of the technology of formation of administrative and managerial culture of future officers of the operational-tactical level in the unity of conceptual, content, operational-methodical, diagnostic components are described. The main feature of the proposed technology for the formation of the administrative and managerial culture of future officers at the operational and tactical level was that instead of a rather fragmented structure of the model of military management with rigid internal rules and the impersonal nature of the relations "commander-subordinate" who demand the conquest of a position, rather than respect for personality It embraces conceptual foundations, content and methods that are oriented towards human resources and are aimed at solving fundamentally new, long- to increase the military-combat effectiveness of the military organization, to maintain its balance with the environment. In this approach, servicemen of the selected category cease to be "cadres"; they are seen as a key factor in success as a resource of officers at the operational-tactical level, with a high level of administrative and managerial culture.

Key words: officer of operational-tactical level, cultural approach, technological approach, pedagogical technology, administrative and managerial culture of future officers.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2018 р.